Teritoriální dosah norem mezinárodního práva

- **obecné** MP – zavazuje všechny státy (celé mezinárodní společenství) (jen obyčej)
- **partikulární** MP – zavazuje jen část států (obyčej i smlouva)
- **regionální** = zvláštní případ partikulárního
- **univerzální** – mezinárodní smlouva určená potencionálně celému mezinárodnímu společenství
- jakákoli mezinárodní smlouva zavazuje jen individuálně určené strany

Mezinárodní obyčej

Prameny mezinárodního práva

- čl. 38 **Statutu Mezinárodního soudního dvora:** „Dvůr rozhoduje podle MP.“
- Bere za podklad:
  - **1. mezinárodní smlouvy**
  - **2. mezinárodní zvyklosti přijaté za právo**
  - 3. obecné zásady právní
  - 4. soudní rozhodnutí
  - 5. nauku nejkvalifikovanějších znalců

Vznik a základy mezinárodního obyčeje

- dynamické a statické pojetí
- proces vzniku neupraven
- živelný a spontánní, nekonsensuální
- dva prvky obyčeje:
  - 1. materiální (objektivní)
  - 2. subjektivní

Definice obyčeje

- 2 prvky mezinárodního obyčeje
  - materiální = obecná dlouhodobá praxe
  - „psychologický“ (subjektivní) = opinio juris sive necessitatis (přesvědčení o právní závaznosti)
- jen první: mezinárodní zdvořilost (diplomatický protokol)

1. Materiální (objektivní) prvek

- kvalifikovaná praxe států (opakovaná, dlouhodobá, stejnorodá) **USUS LONGAEVUS** – délka?
  - důkazy praxe států:
    - mezinárodní smlouvy a jednání o nich
    - praxe mezinárodních organizací
    - rezoluce VS OSN
    - politická prohlášení představitelů států
    - dvoustranná praxe
    - diplomatická korespondence
    - judikatura soudů národních i mezinárodních
    - prohlášení v parlamentech
      - » *větší mocenská váha velmocí*
      - » *velmi zainteresované státy (moře)*

2. Subjektivní prvek

- OPINIO IURIS SIVE NECESSITATIS (přesvědčení států o právní závaznosti)
- dodržování i když nevýhodné
- důkazy opinio iuris:
  - dvoustranné smlouvy
  - rezoluce VS a RB OSN
  - mezinárodní konference, jednání, výroky

Vznik mezinárodního obyčeje

- Jak to poznat:
- - je třeba pozitivního aktu nebo stačí abstence?
- - vyjádření všech nebo reprezentativního vzorku?
- - co porušování? Je to důkaz o odmítání obyčeje?

Dynamický charakter obyčeje (vznik a zánik)

- nepřímo se podílejí všechny státy (mnohé pasivně)
- platí i pro nové státy
- výslovný nesouhlas: nevztahuje se, ale existuje
- rychlost: tam kde mezinárodní smlouva neprůchodná

Závěry

- Přesto obtíže s jeho identifikací obyčej existuje a je to jediný pramen **obecného** mezinárodního práva.
- Vztah ke kodifikačním úmluvám: v pozadí vždy zůstává obyčej
- I u statutů mezinárodních trestních tribunálů – soudci se odvolávají i na obyčeje

Teorie obyčeje

- s dvěma prvky všeobecný souhlas, liší se pojetí opinio iuris
- **voluntaristický směr** – vůle, tacitum pactum, konsensuální teorie
- **objektivistický směr** – společenská potřeba
- **klasický x moderní obyčej:** coutume sage, sauvage
- dnes: absence protestů, poznání nutnosti

Nové tendence při vzniku nových obyčejů

- **coutume sage** = klasický obyčej výsledkem dlouhodobého chování států
- **coutume sauvage** = spontánní – rychlá potřeba pravidel (rezoluce mezinárodních organizací) (ale pochybnosti o individuálním opinio iuris)

Coutume sauvage

- Tři nové faktory:
  - vznik množství nových států
  - institucionalizace MP
  - změny v působení MP (zejm. regionálního)

  Dvě změny:
  - urychlení obyčejotvorného procesu
  - rostoucí role mezinárodních organizací a mezinárodních soudů – „legislativní funkce“

Mezinárodní smlouva jako pramen MPV

špatné

Definice mezinárodní smlouvy

- **1. souhlasný** projev vůle stran
- **2. strany:** subjekty mezinárodního práva v této kvalitě
- **3. právní účinky:**
  - kontraktuální – vznik, změna, zánik mezinárodně právních vztahů
  - pravotvorné – vznik právní úpravy – pravidel chování
- **4. právní režim:** mezinárodní právo

Označení mezinárodní smlouvy

- **- úmluva:** významná mnohostranná pravotvorná smlouva,
- **- smlouva:** významná dvoustranná nebo mnohostranná smlouva,
- **- charta:** mnohostranná smlouva politicky významná,
- **- dohoda:** nejčastěji mezivládní dvoustranná smlouva nepolitického charakteru, někdy ovšem i významná hospodářská mnohostranná smlouva,
- **- protokol:** různě, označení dodatkového, revizního nebo prováděcího smluvního dokumentu ke smlouvě jiné apod.,
- **- ujednání:** méně významná mezivládní nebo meziresortní dvoustranná smlouva upravující otázky technické povahy,
- **- statut:** smlouvy, jimiž se zřizují mezinár. organizace nebo orgány,
- **- pakt:** zřídka užívané označení pro mnohostr. politickou smlouvu

Právní úprava smluvního práva

- **Mezinárodní**
  - **Vídeňská úmluva o smluvním právu mezi státy** (1969), platnost pro ČSSR (ČR) 1987
  - Vídeňská úmluva o smluvním právu mezi mezinárodními organizacemi (1986 - neplatí)
- **Vnitrostátní: Ústava ČR**
- **EU: Smlouva o fungování EU**

Třídění mezinárodních smluv

- počet smluvních stran
- možnost přístupu (mnohostranné)
- forma
- úroveň sjednání
- normativní obsah
- inter partes x erga omnes

Zásady mezinárodního smluvního práva

- 1. zásada pacta sunt servanda
- 2. zásada dobré víry
- 3. zásada smluvní volnosti a svobodné vůle stran
- 4. zásada nezávaznosti smluv pro třetí strany
- 5. vyloučení zpětné působnosti
- 6. lex posterior derogat priori
- 7. lex specialis derogat legi generali